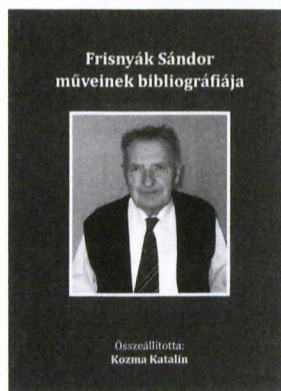

a tanszéképítő és -fejlesztő munkája mellett – főigazgató-helyettesi szerepköréhez kapcsolódóan – a *Nyíregyházi Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményeit* szerkesztette (1972–1987). 1973-tól kezdeményezésére az *Acta Academiae Paedagogicae Nyíregyháziensis* már szaktudományi seriesek formájában jelent meg, így az általa szerkesztett Földrajz-sorozat is (1973, 1974, 1975, 1980, 1982, 1986 és 1987). Egyéb szerkesztői tevékenységét a kötetben felsorolt művek között megjelenítettem. Említést érdemel az is, hogy 1981-től 2007-ig tagja volt a *Földrajzi Közlemények* szerkesztőbizottságának, s azóta pedig a folyóirat tudományos tanácsadó testületének tagja.

Frisnyák Sándor publikációit témakörök szerint sorolom fel, egységenként időrendben. A kéziratos munkák közül csak a kandidátusi (1982) és az MTA doktori értekezés téziseit (1998), illetve az utóbbi mellékleteként készült tudományos életrajzot és

a műveire történő hivatkozások listáját soroltam be. Függeléként közlöm a honi és külföldi konferenciákon tartott előadásait, az adatok hiánya miatt csak 1983-tól napjainkig, továbbá a munkásságáról írt méltatásokat, interjúkat és egyéb írássokat.²

2 A bibliográfia újryomtatását két tényező tette szükségessé. (1) Az első kiadás Frisnyák Sándor 80. születésnapjára rendezett miskolci kiállítás megnyitójára készült el, amellyel a jelenlévőket megajándékozták. A száz példányban megjelent műből alig néhány maradt, emiatt az egyetemi és főiskolai földrajz tanszéknek és kutatóműhelyeknek nem tudtak tiszteletpéldányt küldeni. (2) Frisnyák professzor a bibliográfia megjelenése óta tovább gazdagította Kárpát-medence történeti földrajzával kapcsolatos tudományos ismereteinket, így néhány korábbi tétel pontosításával és újabb művek adataival kiegészítve adjuk közre a második kiadást. (Kozma Katalin)

(Frisnyák Sándor műveinek bibliográfiája. Második, bővített kiadás. Összeállította: Kozma Katalin. Nyíregyházi Egyetem Turizmus és Földrajztudományi Intézete, Nyíregyháza, 2019. 112 oldal)

Kozma Katalin

NOSZVAJ KÖZÉPKORI TEMPLOMÁNAK FESTETT FAMENNYEZETE

A Dobó István Vármúzeum *Megfejtett múlt* sorozatában egy újabb nagyszerű kötet látott napvilágot. Az egri vár gótikus püspöki palotájának látogatói közül még ma is sokan elcsodálkoznak azon, hogy egy középkori református templom famennyezetével találkozhatnak az egyik teremben. Nagyon sok kérdés vetődik fel az érdeklődőkben, az első persze az, hogy miért itt és nem az eredeti helyén, a noszvaji templomban nézhetjük meg ezt a csodálatos képsorozatot.

Aki járt már itt, vagy olvasott a témával kapcsolatban, az jól tudja, hogy Noszvaj középkori templomát 1928-ban lebontották. A szerző újabb kutatásaival nagyon szemléletesen tárta fel ezt az időszakot: korabeli beszámolók, levelek és a sajtóban megjelent írások alapján követheti végig az olvasó, hogyan is fordulhatott elő a XX. század első felében Magyarországon, hogy egy Árpád-kori templomot egyszerűen elbontottak. A műemlékvédelem tudományos alapjait és „működését” Európában fektették le és a XX. század első harmadában hazánkban ennek megfelelően védtek az épített kulturális örökséget. Műemlék épületeinket lajstromozták, és ezen a listán Noszvaj temploma is szerepelt. A bontás ezek szerint csak a szabályok be nem tartásával, az engedélykérések elmaradásával történhetett meg.

A rombolás híre nem hivatalos csatornán jutott el a Műemlékek Országos Bizottságához, ahonnan rögtön a helyszínre küldték a korszak két legnagyobb szakteknitjét,

Möller István műegyetemi tanárt és Szmrecsányi Miklós nyugalmazott miniszteri tanácsos-művészettörténészt. A bontás ad-digra azonban már visszafordíthatatlan volt. Az „eset” megbotránkozást keltett és országos sajtóvisszhangot kapott. A műemlékes szakembereknek is köszönhető, hogy belefoglalták az építendő új templomba a középkori templom déli falát, késő gótikus bejáratával együtt. A lebontott részek faragott kövei és a festett famennyezet pedig a területileg illetékes miskolci múzeumba kerültek.

A kutatás középpontjában azonban ez-úttal nem a templom, hanem annak men-nyezete állt. A reformáció a XVI. században gyorsan terjed Egerben és környékén. A templom a török korban megrongálódha-tott, s a helyreállításakor kapott síkfödémet, melyre a táblákat erősítették. A művészet-történész szerző a táblák elemzésekor há-rom csoportot különített el, ami három mestert és egyúttal keletkezési periódust is jelenthet a XVII. század második felétől 1734-ig. Az egyik tábla szövegében is meg-örökített „megújítás” az 1734-es évszám, mely Asztalos Imre miskolci asztalosmester nevéhez fűződik. A templomokban dolgo-zó festőasztalosok munkái hatással voltak a népi bútortól stílusára is ebben az időszak-ban, melyet a korszakból múzeumokban fennmaradt példányok is igazoltak a koráb-bi kutatásaim során (A kutatást az EFOP-3.6.1-16-2016-00001 *Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Esz-terházy Károly Egyetemen* című projekt tá-mogatta). A szerző is szerepelteti a kötetben Umling Lőrinc nevét, akinek Erdélyben nemcsak festett famennyezetei, hanem bú-torai is ismertek.

A noszvaji mennyezetdeszkák szimbó-lumvilága rendkívül gazdag, több jelentős értekezésben is hivatkoztak rá az elmúlt évtizedekben. Sőt, a Malonyay Dezső szer-

kesztette *A magyar nép művészete* V. köte-tében is olvashatunk a noszvaji táblákról és illusztrációt is közöltek róla 1922-ben.

A táblák a megyehatárok átrajzolása után kerültek át 1961-ben Egerbe a Dobó István Vármúzeumba, amikor Noszvaj Borsodtól Heves megyéhez került. Ezt követte egy je-lentős restaurálás, mely Kapos Nándornak, a Magyar Képző- és Iparművészeti Főiskola tanszékvezetőjének az irányításával történt. Eredeti helyén a templomban még negyven tábla lehetett, de a restaurálással 34 táblát sikerült bemutatathatóvá tenni. Ezek közül a gótikus püspöki palotában 32-öt tudtak a hely adottságainak megfelelően kiállítani, melyet ma is megtekinthetnek az érdeklő-dők.

Az eredeti sorrendet nem sikerült követ-ni, bár amennyire lehetett, törekedtek erre. A szerző nagyon jól világítja meg a képek jelentőségét, melyeken komplex jelkép-rendszert láthatunk, ami a korszak embere számára „képírás” volt. Nem pusztán deko-rativitás, hanem olyan általános élethelyze-tek, mondanivaló ábrázolása, melyek „kie-légítették a reformáció népies ízlésvilággal érintkező, jelképekben gondolkodó emberé-nek képígyét”.

A ma emberének már korántsem eny-nyire egyértelműek ezek a szimbólumok, a kutatók, kutatások segítségével érthetjük meg jelentésvilágukat, és ismerhetjük meg jobban a XVII–XVIII. század emberének gondolkodását, világképét. A kiadvány szerzője több korszakba való betekintésre hívja olvasóit, néhány tucat festett tábla se-gítségével. Izgalmas utazást tehet, aki vál-lalkozik az elolvasására.

(H. Szilasi Ágota: In Honorem Dei. Nosz-vaj község egykori középkori református temploma és festett kazettás famennyezete. Dobó István Vármúzeum, Eger, 2019. 96 ol-dal)

Veres Gábor